

Information

Information om matjordstäkt

Länsstyrelsen
Västerbotten

Titel: Information om matjordstäkt
Utgiven av: Länsstyrelsen Västerbotten 2024
Text: Länsstyrelsen Västerbotten
Adress: Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå
Telefon: 010-225 40 00
E-post: vasterbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Förord

Det krävs tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken (MB) för att få bedriva täktverksamhet av berg, sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter. Tillståndsprövning sker i två steg:

- Först ska samråd ske enligt 6 kap. MB.
- Sedan kan ansökan med miljökonsekvensbeskrivning lämnas in.

Husbehovstäkt innebär att man bryter material på sin egen skogs- eller jordbruksfastighet och nyttjar för eget bruk. Detta ska först anmälas genom samråd enligt 12 kap. 6 § MB, om verksamheten kan innebära väsentlig påverkan på naturen.

Innehållsförteckning

Information om matjordstäkt.....	1
.....	1
Förord	3
Innehållsförteckning	4
Samråd enligt 6 kapitlet i miljöbalken	5
Ansökan och MKB.....	6
Handläggning av ansökan	7
Ekonomisk säkerhet.....	7
Täktavgift	7
Miljörapport och produktionsuppgift.....	8
Egenkontroll	9
Tillsyn av täkter	9
Husbehovstäkt.....	9
Underlagsmaterial.....	10
Bilaga 1 Checklista vid samråd enligt 6 kap. miljöbalken	12
Bilaga 2 Checklista inför ansökan om täktverksamhet på matjord.....	14
Bilaga 3 Checklista rennäring.....	19
Bilaga 4 Checklista inför anmälan om husbehovstäkt.....	23

Samråd enligt 6 kapitlet i miljöbalken

Syftet med samrådet är bland annat att sökanden ska få tidig information om vad som behöver belysas i ansökan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Samrådet ska klargöra om verksamheten innebär betydande eller ej betydande miljöpåverkan. Det är också viktigt att enskilda och allmänhet ska kunna ta del och tycka till om den planerade verksamheten.

Sökanden ansvarar för samrådet och startar genom att kontakta länsstyrelsen och informera om sina planer. Eventuellt hålls ett samrådsmöte men samrådet med länsstyrelsen avslutas alltid med att länsstyrelsen skickar en skriftlig underrättelse/yttrande i ärendet. Länsstyrelsen har tagit fram en checklista för vilka uppgifter som bör finnas med i samrådshandlingarna, se bilaga 1.

Betydande miljöpåverkan eller inte betydande miljöpåverkan

Vissa verksamheter utgör automatisk betydande miljöpåverkan enligt listan nedan.

- En torvtäkt som omfattar mer än 150 hektar eller har en produktion som överstiger 25 000 kubikmeter per kalenderår, eller.
- En täkt för annat än husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter, torv och matjord undantagna, som omfattar mer än 25 hektar eller har en produktion som överstiger 25 000 ton per kalenderår, innebär betydande miljöpåverkan.
- Om årligt uttag är mindre än 25 000 ton per kalenderår måste länsstyrelsen bedöma om verksamheten innebär betydande miljöpåverkan eller inte.

Beroende på om verksamheten innebär betydande miljöpåverkan eller inte, sker samråd på olika sätt. Om verksamheten inte per automatik innebär betydande miljöpåverkan ska undersökningssamråd ske. För verksamheter som innebär betydande miljöpåverkan ska alltid avgränsningssamråd ske. Detta samråd kan också ha inletts genom ett undersökningssamråd.

Undersökningssamråd

Undersökningssamråd ska alltid hållas med Länsstyrelsen och kommunens miljönämnd el. motsvarande. Vid samrådet tas det upp vilka som anses särskilt berörda och som bör ingå i samråds-kretsen (till exempel närboende, angränsande markägare, berörd sameby med flera). Inför täktverksamhet sker samråd med myndigheter oftast genom skriftlig information och samrådsmöte. Ett samrådsmöte hålls tidigast sex veckor efter att ett samrådsunderlag skickats till länsstyrelsen. Samrådet med enskilt särskilt berörda ska ske genom skriftlig information och ska innehålla kontaktuppgifter om vart synpunkter ska lämnas inom viss tid (ca 2–3 veckor). Sökanden ska sammanställa de synpunkter som lämnats i en samrådsredogörelse. Samrådsredogörelsen ska skickas till länsstyrelsen som

därefter kommer att besluta om verksamheten innebär betydande miljöpåverkan eller inte.

- Om länsstyrelsen beslutar att verksamheten inte innebär betydande miljöpåverkan, kan sökanden därefter lämna in en ansökan och liten MKB.
- Om länsstyrelsen beslutar att verksamheten innebär betydande miljöpåverkan ska samråd även ske med en större krets, genom avgränsningssamråd, se nedan. Därefter kan ansökan och MKB lämnas in.

Avgränsningssamråd, specifik miljöbedömning

Syftet med avgränsningssamråd är att miljökonsekvensbeskrivningen ska få lämplig omfattning och detaljeringsgrad. Avgränsningssamråd ska alltid hållas med Länsstyrelsen och kommunens miljönämnd el motsvarande. Samråd ska även ske med enskilt särskilt berörda (närboende, angränsande markägare, sameby med flera), övriga statliga myndigheter och allmänhet. För bergtäkter bör åtminstone enskilda inom en radie på 1 km från täkten ingå. Inför täktverksamhet sker samråd med myndigheter oftast genom skriftlig information och samrådsmöte. Ett samrådsmöte hålls tidigast sex veckor efter att ett samrådsunderlag skickats till länsstyrelsen. Samrådet med enskilt särskilt berörda sker vanligast genom skriftlig information och ska innehålla kontaktuppgifter om vart synpunkter ska lämnas inom viss tid (ca 2–3 veckor). Allmänheten informeras lämpligen genom en annons i lokaltidning eller vid ett samrådsmöte. Samrådsärendet med länsstyrelsen avslutas vanligast genom att länsstyrelsen lämnar en skriftlig bedömning.

Ansökan och MKB

Ansökan med MKB lämnas in till Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen (MPD). MPD är ett fristående beslutsorgan vid Länsstyrelsen Västerbotten. Beslut fattas av ordförande och miljösakkundig. Länsstyrelsen är en remissinstans till MPD.

Av 22 kap. 1 § MB framgår vad en ansökan ska innehålla och av 6 kap. 35 § MB vad en MKB ska innehålla. Länsstyrelsen har tagit fram en checklista för vad en ansökan om täktverksamhet ska innehålla, se bilaga 2.

I ansökan ska planerad verksamhet redovisas och i MKB:n beskrivs platsförhållanden och verksamhetens miljöpåverkan med mera. De synpunkter som framkommit i samrådet ska bemötas i ansökan. Ansökningshandlingarna ska även innehålla kartor till exempel en täktplan där bl.a. brytnings- och verksamhetsområden markeras ut.

Enligt 9 kap. 6 h § miljöbalken ska behovet av bruksbar jordbruksmark beaktas vid prövning av en ansökan om tillstånd till täkt av matjord.

Handläggning av ansökan

1. Ansökan och MKB lämnas in till MPD. Ärendet får en ärendebeteckning och tilldelas en handläggare. Det går att se vad som händer i ärendet via diariet på länsstyrelsens hemsida genom att söka t.ex. på ärendebeteckning.
2. Ansökan skickas på remiss bland annat till länsstyrelsen och kommunens miljönämnd för yttrande om eventuella kompletteringar.
3. MPD bedömer om ansökningshandlingarna är kompletta inför kungörelse. Vid behov begärs komplettering med uppgifter som behövs genom ett föreläggande innan kungörelsen.
4. När ansökningshandlingar bedöms kompletta kungörs ärendet i lokaltidning (betalas av sökanden) och på länsstyrelsens hemsida. Ärendet skickas på slutremiss till miljönämnden eller motsvarande och länsstyrelsen men också för kännedom till exempelvis Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.
5. Om det kommer in yttranden över ansökan får sökanden möjlighet att bemöta dessa. Om det behövs, skickas sökandens svar till den som yttrat sig.
6. MPD bedömer om MKB:n kan godkännas och beslutar i tillståndsfrågan.
7. Beslut om tillstånd kungörs i lokaltidning (betalas av sökanden) och på länsstyrelsens hemsida.
8. Den som berörs av beslutet till exempel sökanden, närboende m.fl. har rätt att inom 5 veckor efter beslutsdagen överklaga beslutet. Överklagan ska skickas till MPD som bedömer om den inkommit i rätt tid, innan den i så fall överlämnas till Mark- och miljödomstolen.
9. Beslutet börjar i regel att gälla när det vunnit laga kraft, dvs. när tiden för överklagande har gått ut och om det inte har kommit in något överklagande. Ibland kan tillståndet förenas med verkställighet och börjar då att gälla från beslutsdagen. Tillståndet förefaller dock om det inte tas i anspråk – att täktverksamhet startar - inom den tid som anges i tillståndet.

Ekonomisk säkerhet

Innan täktverksamhet får starta måste det finnas en ekonomisk säkerhet som motsvarar kostnaden för efterbehandling av täktområdet etc. Säkerheten kan ställas som t.ex. bankgaranti eller pantsatt konto. MPD beräknar beloppet på den ekonomiska säkerheten genom att använda den beräkningsmodell som framgår i rapport "Efterbehandling av täkter" som Miljösamverkan Sverige har tagit fram. Under 2023 har dock kostnaden per kvadratmeter uppräknats med KPI vilket ger

en kostnad om 6 kr/m² för verksamhetsområdet samt 17 kr/m² för brytningsområdet. Säkerheten prövas av MPD och originalet förvaras hos länsstyrelsen.

Täktavgift

Den som har tillståndspliktig täktverksamhet ska betala en årlig prövnings- och tillsynsavgift enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn. Beloppet baseras på tillståndsgiven mängd vilket framgår enligt tabell (gäller år 2023):

Tillståndsgiven mängd i ton	Årlig avgift i kronor
<1 000	1 200 kr
1 000–4 999	1950 kr
5 000–9 999	2 550 kr
10 000–49 999	6450 kr
50 000 – 199 999	15 750 kr
>200 000	26 250 kr

Avgiften betalas från och med året efter tillståndet vunnit laga kraft. Därefter betalas hel avgift för varje påbörjat kalenderår som tillståndet gäller. Länsstyrelsen skickar ut faktura. Om en särskild referens ska finna med på fakturan måste länsstyrelsen få veta det. I de fall kommunen övertagit tillsynen, betalas 70 procent av beloppet. Därutöver tar kommunen ut avgift enligt egen taxa. För torvtäkter är årlig avgift 1 500 kronor.

Miljörapport och produktionsavgift

Den som bedriver tillståndspliktig täktverksamhet ska senast den 31 mars varje år lämna miljörapport via svenska miljörapporteringsportalen (SMP). Redovisning av produktionsavgift ingår i miljörapporten.

Syftet med miljörapporten är att redovisa hur verksamheten följt kraven och hänsynsreglerna i MB. Det innebär att miljörapporten bland annat ska.

- redovisa hur villkoren i tillståndet efterlevs
- förstärka verksamhetsutövarens egenkontroll
- förbättra tillsynen över verksamheten

- ge underlag för att bedöma verksamhetens belastning på miljön
- ge underlag för att bedöma om miljömålen uppnås

Om miljörapporten inte lämnas in eller lämnas in försent tas miljöstraffavgift ut på 1 000 kr. Vid upprepade förseningar får en avgift om 2 000 kr tas ut.

Egenkontroll

Verksamhetsutövaren har ansvar för att fortlöpande kontrollera verksamheten för att förebygga och motverka olägenheter för människors hälsa eller påverkan på miljön. Verksamhetsutövarens skyldigheter framgår av förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Tillsyn av täkter

Länsstyrelsen har ansvar för tillsynen av täktverksamheter men har möjlighet att överlåta tillsynen till en kommunal miljönämnd eller motsvarande.

Tillsynsmyndigheten ska kontrollera efterlevnad av miljöbalken, föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av miljöbalken. Tillsyn görs bland annat genom granskning av miljörapporter och tillsyn av verksamheten på plats.

Kommunen är tillsynsmyndighet i Bjurholm, Lycksele, Robertsfors, Skellefteå, Storuman, Sorsele, Umeå och Vännäs. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet i Dorotea, Nordmaling, Åsele, Vindeln, Vilhelmina, Norsjö och Malå kommuner.

Husbehovstäkt

Husbehovstäkter som inte omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt, men som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön ska anmälas till tillsynsmyndigheten för samråd enligt 12 kap. 6 § MB. Verksamheten får då påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan gjorts, om inte något annat bestäms.

Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § MB bör ske via e-tjänst på länsstyrelsens hemsida. Länsstyrelsen har tagit fram en checklista för vilka uppgifter som behövs, se bilaga 7.

Reglerna om husbehovstäkt gäller alla typer av fastighet. Med husbehov menas att materialet används för skötseln av den egna jordbruks- eller skogsfastigheten. Materialet får inte säljas, bytas eller på annat sätt utnyttjats kommersiellt. En brukningsenhet kan bestå av flera registerfastigheter. Skogsbolag bör uppmärksamma att uttag i en husbehovstäkt inte får vara onormalt stort och att det knappast är husbehovstäkt när materialet används inom en helt annan del av bolagets domäner. I dessa fall krävs täkttillstånd.

Anmälan för samråd för husbehovstäkt sker i nästan alla kommuner till länsstyrelsen. I Bjurholm och Umeå kommun ska samråd ske med respektive kommun.

Länsstyrelsen kan behöva förbjuda husbehovstäkt inom områden med mycket höga naturvärden (till exempel inom klass 1 eller 2 enligt naturgrusinventeringarna). Flera domar från mark- och miljödomstolen har visat att det varit olämpligt att öppna en husbehovstäkt i ett sådant område.

Om krossning och sortering ingår i verksamheten bör kommunens miljönämnd informeras. Anläggningar för krossning och sortering av berg, naturgrus och andra jordarter är anmälningspliktiga enligt 4 kap. 6 §, verksamhetskod 10.50, i Miljöprövningsförordningen. Anmälningsplikt gäller för anläggningar;

- inom område som omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
- utanför sådana områden, om verksamheten bedrivs på samma plats under en längre tid än trettio kalenderdagar under en tolv månadersperiod.

Underlagsmaterial

Som stöd för att ta fram underlag inför ansökan och MKB finns mycket information att hämta från olika hemsidor på internet. Länsstyrelsen tycker att följande hemsidor är bra att känna till och besöka.

WebbGis

Länsstyrelsen har en karttjänst, [WebbGis](#), där det går att få mycket information till exempel; planer, riksintresseområden, Natura 2000, naturskyddade områden, fornlämningar, vatten, rennärning, naturgrusinventering, öppna täkter med mera. Man även redigera och skriva ut till exempel översiktskartor. Tjänsten finns på Länsstyrelsen Västerbotten hemsida under sidan Om oss, Våra tjänster och Karttjänster och geodata.

VattenInformationssystem Sverige, VISS

VattenInformationssystem Sverige, VISS, är en databas som har utvecklats av vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten. I VISS finns klassningar och kartor över alla Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten. För dessa vatten kan man bl.a. hitta information om statusklassning och miljö kvalitetsnormer. VattenInformationssystem Sveriges [hemsida](#).

Sveriges Geologiska Undersökning, SGU

Sveriges Geologiska Undersökning, SGU, har flera karttjänster för att söka geologisk information till exempel om jordarter, berggrund och grundvatten. Det

går även att skriva ut kartor från sidan. Sveriges Geologiska Undersökning, SGUs [hemsida](#).

Naturvårdsverket, NV

Naturvårdsverket, NV, har vägledande information om täkter. Sök på ” täkter” på NV:s [hemsida](#).

Sveriges Bergmaterial Industri, SBMI

Sveriges Bergmaterial Industri, SBMI, är branschorganisationen för producenter och leverantörer av bergmaterial samt de företag som på annat sätt arbetar i branschen. Sveriges Bergmaterial Industis [hemsida](#).

Artportalen

Artportalen är en webbplats för observationer av Sveriges växter, djur och svampar. Artportalens [hemsida](#).

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet har en karttjänst, Fornsök där det bland annat finns information om fornlämningar. Karttjänsten [Fornsök](#).

Sametinget

Sametinget har information om kontaktuppgifter till samebyar med mera. Sametingets [hemsida](#).

Bilaga 1 Checklista vid samråd enligt 6 kap. miljöbalken

Samrådshandling lämnas Länsstyrelsen (ett pappersexemplar eller digitalt) och ska innehålla följande uppgifter:

Rubrik för samråd

Samråd enligt 6 kap. miljöbalken om planerad täktverksamhet inom fastigheten x i x kommun.

Administrativa uppgifter:

- Sökandens namn:
- Adress:
- Telefon:
- Organisationsnummer/personnummer:
- Fastighetsbeteckning(ar):
- Fastighetsägare med adressuppgift:
- Kontaktperson:

Planförhållanden:

- Täktens lokalisering (avstånd/väderstreck till tätort, närliggande by, väg, närboende).
- Översiktsplan, detaljplan, områdesbestämmelser?
- Riksintressen (natur, kultur, friluftsliv, rennäring etc.) inom/avstånd till.
- Övriga skyddsvärda områden; Natura 2000, reservat, biotopskydd, etcetera.

Verksamhetsbeskrivning

Verksamhetens omfattning:

- Typ av material
- Tillståndstid
- Storlek på bryt- och verksamhetsområde (m²)
- Brytdjup (dm)

- Mängd material (m³)
- Vilka arbetsmoment kommer att bli aktuella?
- Hur planeras efterbehandling av området?

Transporter:

- Vägar för transporter till allmän väg.
- Antal transporter per dag.

Behov

- Behov och användning av materialet.

Förutsedd miljöpåverkan

- Vilken påverkan på naturen och vilka miljöstörningar förväntas.
(exempelvis buller, damning, utsläpp till luft, mark och vatten etcetera).
- Vilka försiktighetsåtgärder kan vidtas vid behov?

Samrådsredogörelse

Samrådsredogörelsen är en sammanfattning som ska innehålla:

- En lista över vilka som har informerats.
- Hur de informerats.
- Markera på karta vilka fastighetsägare och närboende som samråd har skett med.
- Vilka synpunkter som kommit fram under samrådet.
- Sökandens svar till de synpunkter som lämnats.

Vid undersökningssamråd

Vid undersökningssamråd ska samrådsredogörelsen lämnas in till länsstyrelsen som därefter beslutar i samrådsärendet. Därefter kan ansökan och MKB lämnas in (om inte avgränsningssamråd måste ske).

Kartmaterial

- Översiktskarta till exempel i skala 1:50 000 täktområdet markerat med kryss.
- Ekonomisk karta till exempel i skala 1:10 000 täktområdet skalenligt inritat.

Bilaga 2 Checklista inför ansökan om täktverksamhet på matjord

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska lämnas in i tre exemplar samt i digital form till Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen. E-posta gärna ansökningshandlingar till vasterbotten@lansstyrelsen.se innan pappershandlingar lämnas in.

Följande delar ska lämnas in:

- Ansökan
- Miljökonsekvensbeskrivning
- Kartor (översiktskarta, fastighetskarta och täktplaner)

Rubrik för ansökan: Ansökan och miljökonsekvensbeskrivning om tillstånd för täktverksamhet enligt 9 kap. miljöbalken inom fastigheten X i X kommun.

Administrativa uppgifter för sökande:

- Namn:
- Adress:
- Telefon:
- Organisationsnummer/personnummer:
- Fastighetsbeteckning(ar):
- Fastighetsägare:
- Kontaktperson:

Yrkanden:

- Uppge materialtyp och total ansökt mängd/volym (ton/m³).
- Uppge tillståndstid.
- Vilka övriga verksamheter kan bli aktuella (ex. sortering).
- Ev. verkställighet (dvs att ta tillståndet i anspråk omedelbart). Motivering krävs!
- Hur stor mängd det finns kvar obrutet och i upplag från tidigare tillstånd.

Åtaganden:

Ex. stängsel, val av transportvägar, kontakt med sameby, vissa arbetsmoment utförs endast vissa tider, förvaring av bränslen/kemikalier etcetera.

Beskrivning av verksamheten

Lokalisering

- Tåktens lokalisering: (avstånd/väderstreck till tätort, by, väg, närboende)
- Nuvarande markanvändning:
- Insynsskydd: till exempel trädråd, avstånd till allmän väg.
- Ligger tåkten inom översiktsplan, detaljplanelagt område.
- Riksintressen: (natur, kultur, friluftsliv, rennäring etcetera) inom/avstånd till närmaste.
- Övrig till exempel Natura 2000-område, reservat, biotopskydd, artskydd, etcetera.

Verksamhetsbeskrivning

- Beskriv om det är en nyetablering, befintlig eller utökad verksamhet och typ av material.
- Hur stort blir brytningsområdet respektive verksamhetsområdet (m²).
- Brytningsdjup (dm).
- Uppge vilka arbetsmoment som ingår (till exempel brytning, förädling, sortering, hantering av upplag samt utlastning från tåkten.).
- Ange arbetstider (tider, veckodagar och period på året).
- Redovisa transportvägar och hur dessa ansluter till allmän väg.
- Beskriv efterbehandling av tåkten (succesivt, släntlutningar, plantering, avbaningsmassor med mera).

Allmänna hänsynsregler och miljömål

- Beskriv hur de allmänna hänsynsreglerna enligt 2 kap. miljöbalken uppfylls.
- Redovisa vilka nationella och regionala miljömål som berörs och hur dessa påverkas samt hur verksamheten kan bedrivas för att minska risken för påverkan.

Skyddsåtgärder/försiktighetsmått

- Redovisa om specifika försiktighetsmått och skyddsåtgärder planeras, till exempel absorptionsmedel, hantering av bränsle/kemikalier etcetera.

Miljökonsekvensbeskrivning

Icke-teknisk sammanfattning - allmän bedömning

- Det ska finnas en icke-teknisk sammanfattning. Vilka delar som ska ingå framgår av punkterna 1–7 i 6 kap. 35 § miljöbalken.

Alternativa lokaliseringar och utformningar samt nollalternativ

- Beskriv nollalternativ dvs om täkten inte blir av.
- Beskriv alternativ lokalisering, dvs finns det någon annan plats som är lämplig för motsvarande matjordstäkt.
- Finns alternativa material, som kompostjord eller motsvarande som kan ersätta matjorden för avsett ändamål?

Naturvård

- Redovisa om det finns skyddsvärda djur, växter eller naturmiljöer inom eller i direkt anslutning till täkten? Beskriv även påverkan på dem.
- Redovisa om det finns riksintressen (naturvård, kulturmiljövård, rennäring, rörligt friluftsliv mm) i närheten. Bedöm om verksamheten påtagligt kommer att skada något riksintresse.

Friluftsliv

- Beskriv rörligt friluftsliv i området och påverkan.

Kulturmiljövård

- Beskriv om fornlämningar och kulturminnen finns i eller i närheten av täktområdet och bedöm om de kommer att påverkas.

Hydrologi

- Beskriv om det finns sjöar, våtmarker och vattendrag i närheten och bedöm hur verksamheten kommer att påverka.
- Kommer ytvatten att behöva avledas från täkten? Om, på vilket sätt, omfattning?

Rennäring

- Beskriv hur rennäring bedrivs i området och under året (vinterbete, kalvningsland, flyttled, rastbete etcetera).
- Påverkar verksamheten ett riksintresseområde för rennäringen. Bedöm hur verksamheten kan bedrivas utan att påtagligt skada riksintresset.

- Redovisa vilka skyddsåtgärder som kan vidtas för att minska risken för påverkan på rennäringen.
- Vad har framkommit i samråd med samebyarna? (förslag på villkor, försiktighetsåtgärder med mera)

Se checklista för vad som krävs i en MKB när det gäller rennäring, bilaga 3.

Miljö- och hälsoskydd

Buller och damning

- Redovisa vilka bullerkällor som finns, inklusive transporter.
- Har det framkommit klagomål från närboende vid tidigare verksamhet?
- Bedöm diffus damning från krossning etcetera från hela täktområdet och luftföroreningar från fordon (ungefärliga mängder per år). Det kan även uppstå damning längs transportvägar.
- Finns risk att boende efter in- och utfartsvägar kan störas av damning och buller från transporterna?
- Vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått kan vidtas vid behov (till exempel ändrad arbetstid, bullerskydd, bevattning etcetera).

Ytvatten och grundvatten

- Finns det närliggande vattendrag, sjöar eller våtmarker som kan påverkas negativt av verksamheten?
- Berörs kommunala eller enskilda vattentäkter?
- Finns täckdiken i marken? Hur kommer i så fall dräneringsrör att omhändertas?
- Kommer dikning (markavvattning) eller rensning av befintliga diken att ske? Hur läggs i så fall rensmassorna upp för att undvika jordflytning?
- Hur kan eventuella problem med jordflytning och risk för grumling i vatten förebyggas?

Miljö kvalitetsnormer

- Redovisa vilka miljö kvalitetsnormer (MKN) som gäller, kemisk och ekologisk status på aktuell ytvattenförekomst.
- Vilka åtgärder som kommer att vidtas så att MKN inte försämras. Det gäller främst MKN för ytvatten men kan i vissa fall gälla grundvatten.

För stöd hänvisas till VISS, se under rubriken Underlagsmaterial.

Kartor

Översiktskarta till exempel i skala 1:50 000 täktområdet markerat med kryss.

Ekonomisk karta till exempel i skala 1:10 000 täktområdet skalenligt inritat.

Bilagor som ska följa med ansökan

- Miljökonsekvensbeskrivning
- Topografisk karta med området inritat, kryssat (1:100 000 eller 1:50 000).
- Fastighetskarta med verksamhetsområdet skalenligt inritat (1:10 000 eller 1:20 000).

Bilaga 3 Checklista rennäring

MKB inom renskötseområdet - checklista

Rennäringen är både ett enskilt och allmänt intresse. Staten bevakar det allmänna intresset. I det allmänna intresset ligger att det ska finnas grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel, vilket innebär att det måste finnas en säker tillgång till betesmarker. Samerna är ett urfolk och rennäringen är en förutsättning för den samiska kulturens fortlevnad och utveckling. Den alltmer fragmenterade tillgången till betesmarker gör det allt svårare att bedriva renskötsel idag.

I Sverige finns 51 samebyar, de flesta är fjällsamebyar med betesmarker från svensk-norska gränsen österut till kusten. Ett mindre antal är skogssamebyar med mer koncentrerade betesmarker nedanför odlingsgränser eller koncessionssamebyar, där renskötsel bedrivs med särskilt tillstånd.

Samebyar med betesmark i Västerbottens län

Tolv samebyar har betesmark i Västerbottens län. Vilhelmina södra och norra samebyars betesmarker ligger även i Västernorrlands och Jämtlands län. Länsstyrelsen i Västerbottens län handlägger dock alla frågor som rör Vilhelmina södra och norra samebyars betesmarker. På motsvarande sätt handlägger Länsstyrelsen i Norrbotten frågor som rör Maskaure, Mausjaure, Svaipa, Semisjaur-Njarg samt Västra Kikkejaures samebyars betesmarker i Västerbottens län.

Konsekvenser för rennäringen ska beaktas i miljökonsekvensbeskrivningen

Verksamhetsutövare ska bedöma förväntade konsekvenser för rennäringen i samband med miljökonsekvensutredningen. Alla parter gynnas av att rennäringen kommer in i planeringsprocessen så tidigt som möjligt. Det underlättar möjligheterna till eventuella anpassningar och påskyndar planeringen. Ökade kontakter mellan samebyar och övriga markanvändare bidrar till allmänt ökad samverkan och kunskapsutbyte, vilken förebygger framtida konflikter.

I vilken omfattning som rennäringen beskrivs i en MKB bör ställas i proportion till hur mycket rennäringen påverkas av planerad verksamhet. Vissa standardfrågor måste alltid besvaras. Samråd ska ske med berörd sameby.

Checklista - hur rennäringen ska beaktas i MKB:n

Verksamhetsutövare ska sätta sig in nedanstående och ur ett helhetsperspektiv a) redovisa nuläget, verksamhetens konsekvenser för rennäringen och åtgärder i förebyggande och skadelindrande syfte. För den samiska markanvändningen kan till synes små intrång få stora negativa konsekvenser för renskötseln. Hänvisningarna a-f förklaras på nästa sida.

1. **Nuläget b)** - Hur, när och var bedrivs renskötsel i det aktuella området och i dess omland?
2. **Påverkan och Konsekvenser för renskötseln c)** - Hur påverkar den planerade verksamheten renskötseln i området - och i dess omland, och vilka konsekvenser får det för renskötseln? Hur har bedömningen gjorts?
3. **Påverkan på verksamheten** - Hur påverkar renskötseln i området den planerade verksamheten? Positiva och negativa effekter.
4. **Åtgärder d)** - Vilka förebyggande och skadelindrande åtgärder kommer att genomföras? Hur stor bedöms den återstående skadan bli för olika alternativ.

Är konsekvenserna för rennäringen försumbar, och inget riksintresse berörs, och samebyn inte har invändningar så räcker det med en kort redogörelse för punkterna 1–4 ovan. I övrigt krävs utförligare redogörelser.

Om riksintresse för rennäringen berörs ska även punkt 5 beaktas. Ett område av riksintresse kan påverkas negativt av en verksamhet även om verksamheten ligger utanför riksintresset. Är det tydligt att påverkan och/eller konsekvenserna för rennäringen kan bli stora, eller om samebyn har invändningar krävs en fördjupad MKB med mer omfattande redogörelse av punkt 1-(5) samt även punkt 6.

5. **Riksintresse e)** - Utred och bedöm vilka konsekvenser verksamhetens intrång på riksintresset får för samebyns fortsatta möjligheter att bedriva renskötsel i området.
6. **Stor påverkan/inget samtycke f)** – Beskriv den sammanlagda intrångsbilden i samebyns hela betesområde. Utred kumulativa effekter och bedöm konsekvenserna för samebyns fortsatta möjligheter att bedriva renskötsel. Även sociala och kulturella konsekvenserna för samebyn/vintergruppen kan behöva redovisas.

Samrådet

MKB:n ska uppge hur verksamhetsutövaren tagit kontakt med samebyns ordförande. Om annan än ordföranden varit kontaktperson ska det framgå att denne, och de uppgifter som lämnats, varit godkända av samebyordföranden.

Planeringsunderlag

Sametinget ansvarar för kontaktuppgifter till samebyar, kartmaterial och information över samebyns markanvändning och riksintresse. På www.sametinget.se finns färdiga kartunderlag (pdf) och uppgifter om markanvändning. GIS-skikt riksintresse hämtas på <https://gis.lansstyrelsen.se/>. Skikten, kontaktuppgifter och annat underlag kan även nås via <https://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten>. Observera att kartmaterialet inte ger en komplett beskrivning av rennäringens markanvändning. Därför är det viktigt att kontakta berörd sameby.

Förtydliganden

- a) Det är viktigt att inte lyfta ut renskötseln som en isolerad företeelse just på den plats där sökt verksamhet ska bedrivas. Renskötseln är en vital del av den samiska kulturen, den är årstidsbunden, väderberoende och måste kunna vara flexibel.
- b) Med omland menas landskapet ca 5–10 km omkring sökt verksamhetsområdet. Vilken eller vilka samebyar använder detta område? Är betesområdena gränsbestämda för en viss sameby, eller använder flera samebyar landskapet? När används det – årligen, vilken årstid och hur länge? Hur används det – vilken typ av renbete finns, vilka funktioner finns i landskapet (genomflytt med rastbeten, permanent bete, kalvning eller annat). Finns svåra passager? Hur ser de funktionella sambanden ut – flyttleder, renarnas fria strövning?
- c) Påverkan- Kommer bra betesmark förloras, hur mycket bete påverkas. Påverkas funktionellt viktiga områden (flyttleder, svåra passager mm)? Kan renens beteende påverkas, till exempel renens fria strövning eller vandringmönster. Kan renens betesro störas på grund av till exempel buller, trafik eller annan mänsklig aktivitet? Kommer renarna undvika området?
- d) Negativa konsekvenser: Vad kan det betyda om bra betesmark försvinner i ett område blir andra områden överbetade, måste andra områden användas vid fel tid på året, behövs utfodring, ändrade flyttvägar, lastbilstransporter? Måste antalet renar i området begränsas? Vad kan hända när renar blir störda – minskad betesro, spridning till andra samebyars marker och med sammanblandning som följd, ökar arbetsinsatserna för rensköterna? Uppstår nya barriärer?
- e) Finns det några positiva konsekvenser?
- f) Det mest överskådliga sättet att redovisa åtgärder är att för varje konsekvens som lyfts fram även beskriva de åtgärder som går att genomföra. Skadelindrande åtgärder kan vara att: hela/delar av verksamheten är ur drift när renar uppehåller i området, röja flyttleder, uppföra stängsel eller andra anläggningar, övervinna barriäreffekter genom att anlägga under- eller överfarter, teknikstöd, foder, informationsinsatser eller annat.
- g) Kvarstående konsekvenser eller problem som inte kan åtgärdas ska redovisas separat.
- h) Rennäringens intressen skyddas enligt Miljöbalken 3 kap 5 § och ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som försvårar näringens bedrivande. Kalvningsland, flyttleder med rastbete och uppsamlingsplatser är exempel på skyddade funktioner som riksintresseområdena kan ha. Beskriv riksintresset utifrån det värde som riksintressets funktion har för

berörd vintergrupp/sameby. Vad innebär det för renskötseln om värdekärnan helt eller delvis blir oanvändbar? Påverkas renskötselns årscykel? Finns motsvarande funktioner i omgivande landskap? Hur används de idag? Tål de mer nyttjande? Kan samebyn/vintergruppen fortsätta bedriva renskötsel i landskapet?

- i) Bedömningen av om verksamheten påtagligt försvårar för renskötselns bedrivande eller inte – ska tydligt motiveras.
- j) Här anges det aktuella intrånget, tidigare markintrång, andra pågående verksamheter och andra förutsägbara intrång i samebyns hela betesområde. Bedömningen av kumulativa effekter och konsekvenserna för renskötseln ska göras ur ett helhetsperspektiv. Där ingår, förutom konsekvenser för samebyns fortsatta möjligheter att bedriva renskötsel, även konsekvenser för den samiska kulturens vitalitet och fortlevnad. Vid större intrång rekommenderas även att de sociala konsekvenserna för berörd familj/vintergrupp/sameby analyseras. Här bör ekonomi, kultur och traditionell kunskap, belyses ur ett köns- och generationsperspektiv.

Bilaga 4 Checklista inför anmälan om husbehovstäkt

Rubrik för anmälan: Anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken för husbehovstäkt inom fastigheten X i X kommun.

Anmälan för samråd kan ske via e-tjänst på länsstyrelsens hemsida eller skickas direkt till länsstyrelsen (papper eller via e-post vasterbotten@lansstyrelsen.se).

Allmänna uppgifter:

- Sökandens (markägarens) namn:
- Adress:
- Telefon:
- Fastighetsbeteckning:

Beskrivning av verksamheten

- Vad avses att utföras?
- Under vilken tidsperiod?
- Material:
- Yta på brytningsområde och eventuell upplagsyta:
- Mängd och volymer (ton/m³) (vid husbehovstäkt > 10 000 ton naturgrus/berg → C-anmälan till berörd kommun.)
- Vad materialet ska användas till?
- Avsättningsområde:
- Efterbehandling/återställning av området:

Samråd

- Samråd med enskilt särskilt berörda till exempel kommunen, närboende, angränsande markägare, samebyn, naturskyddsförening, fiskevårdsområde, mm. Lämpligast via utskick av information om planerad verksamhet, med uppmaning att svara inom viss tid.
- Redogör för hur samråd har genomförts.
- Redovisa vad som framkommit.

Bedömning av miljöpåverkan

- Vilka natur- och kulturmiljövärden finns i området som kan komma att påverkas?
- Hur ligger grundvattennivån i området.
- Vilka åtgärder kan ske för att minska påverkan för miljön? (damning, buller, fallrisker etcetera)

Kartmaterial

- Översiktskarta, markera husbehovstakten med kryss.
- Fastighetskarta el. annan lämplig karta där ytan som berörs är utmarkerad samt platsen för där materialet kommer att användas.

Länsstyrelsen Västerbotten

Storgatan 71 B, 901 86 Umeå
www.lansstyrelsen.se/vasterbotten
vasterbotten@lansstyrelsen.se
010-225 40 00